Влада Србије укинула је Уредбу о утврђивању Просторног плана подручја посебне намене за реализацију пројекта експлоатације и прераде минерала јадарита „Јадар“, усвојену 13. марта 2020, саопштила је премијерка Ана Брнабић на конференцији за медије у четвртак увече.

Нагласила је да су поништени „сви управни акти везани за Рио Тинто, односно њен српски огранак Рио Сава Екплорејшн, све дозволе, одлуке, решење и све остало“, рекла је и подсетила да „уговоре никада нисмо имали као што смо више пута рекли“. Додала је да је укинут и необавезујући меморандум о разумевању који је 2017. потписала Влада са том компанијом, и Радна група за имплементацију пројекта Јадар формирана на основу тог акта.

– Испуњени су сви захтеви еколошких протеста и стављена је тачка на Рио Тинто у Србији. Овим је, што се тиче пројекта Јадар и Рио Тинто, све завршено – казала је премијерка.

Да ли је све готово као што каже премијерка

Да ли је заиста све готово?

То питање постављају не само еколошке организације које још увек проучавају документа добијена из Владе, сада изненада потпуно доступна, већ и правници. Ваљевски адвокат Сретен Ђорђевић прибојава се начина на који је представљена одлука владе, јер није још могао да види правни основ на коме почива поништавање претходне уредбе из 2020.

– Правни основ био би поништај решења о Стратешкој процени утицаја просторног плана посебне намене за реализацију експлоатације и прераде минерала јадарит, јер је то био правни основ за доношење сада поништене уредбе. Не знам да ли је то претходно урађено, али ако јесте, онда је све урађено у складу са законом. Али, ако је уредба укинута на незаконит начин, упркос томе што постоје разлози да се укине и законито, онда би компанија имала право на неке правне лекове. Вероватно би могла да оспори ту одлуку и Уставни суд могао да врати на правну снагу уредбу из 2020. Брине ме реченица премијерке да су „укинули уредбу о просторном плану чиме су аутоматски укинуте и све дозволе и решења“, јер је процес морао да буде обрнут, али се надам да је она то изговорила у једном политичком контексту – каже Ђорђевић за Данас.

Додаје и да поништена уредба регулише само пројекат „Јадар“, односно зауставља Рио Тинто у намери да отвори рудник и комплекс за прераду у околини Лознице, али да на том подручју које се наслања на Горње Недељице, има још једно истражно поље од 100 квадратних километара, Јадар Север, на коме истражна права има друга фирма, Волт, према Шапцу је такође истражно поље Петловача, још 100 квадратних километара, у Ваљеву су три истражна подручја, а у питању је и много других локација широм Србије, на које одлука Владе не утиче.

Постоје и друга подручја истраживања

– Зато је организација Крени-промени захтевала увођење мораторијума на примењена

геолошка истраживања, експлоатацију и прераду тих минерала у периоду од 20 година. Тиме би се онемогућила реализација и других пројеката у једном реалном временском периоду, јер би за две деценије вероватно биле истражене технолошки безбедније методе прераде ове руде – истиче наш саговорник и додаје да се још не усуђује да каже како је све готово пошто мораторијум још није најављен.

– *Све је и даље у игри. После избора су могућа изненађења због чега би јавност морала будно све да прати како се у кратком року не би све изменило* – каже Ђорђевић.

Ипак, најважнија дилема у овом случају јесте да ли ће Рио Сава Екплорејшн, ћерка фирма Рио Тинта, тражити надокнаду штете за до сада уложено и евентуално за изгубљену добит, коју је председник Србије Александар Вучић у једном тренутку израчунао на милијарду евра. Према неким рачуницама, у пројекат Јадар до сада је уложено око 200 милиона долара док је опредељено још 250 да би се ове године наставило агресивније инвестирање.

Право на одштету

– Прво питање је да ли би Рио Тинто имао уопште право на одштету. По садашњем закону, који је годинама уназад моделован у интересу инвеститора, само право на примењена геолошка истраживања не даје никоме бланко дозволу за експлоатацију. У члану 52 каже се да носилац потврде о резервама и ресурсима, а то је следећи корак након завршетка примењених геолошких истраживања, има право на дозволу за експлоатацију у року од шест година, али на крају реченице се наводи „у складу са овим законом“. А тај закон садржи бројне ограничавајуће одредбе због којих у редовном поступку надлежни државни орган може да установи како нема основа за издавање дозволе некој компанији – наглашава Ђорђевић.

Подсећа да је без одговора остало питање постављено премијерки о томе шта ће бити са већ откупљеним имањима и срушеним кућама али истиче да је Рио Тинто, уверен у реализацију пројекта, почео откуп земљишта много пре него што је уредба о просторном плану посебне намене била донета, тако да је то сада њихова приватна имовина.

Улога катастра

Он указује на правне и економске последице након поништавања те уредбе, јер се сада прекидају сви поступци везани за реализацију пројекта Јадар а прво би катастар морао да врати земљиште обухваћено просторним планом посебне намене у режим пољопривредног, јер је на основу уредбе оно било преименовано у грађевинско.

– Али у питању и низ инфраструктурних, линијских пројеката којима је правни основ био просторни план посебне намене. Тако је једном уредбом Владе из 2020. предвиђена израда студије стратешке процене утицаја на животну средину нове трасе гасовода, који иде преко Лазаревца и Ваљева до Лознице, затим, већ годину и по дана се прикупља документација за изградњу нове трасе високонапонске мреже између Ваљева и Лознице, железничке пруге између та два града, треба да се гради и брза саобраћајница од ауто-пута „Милош Велики“ до Ваљева и даље до Лознице, па обилазница око Лознице… То је све било планирано ради развоја пројекта Јадар, у уводу локацијских услова или дозвола пише „на основу уредбе о просторном плану подручја посебне намене“… То је правни основ за реализацију тих пројеката и они би у наредним данима, зависно од капацитета министарстава, морали да се обуставе јер је нестао правни основ због којих су вођени – истиче Ђорђевић.

И даље без информација

Иако су из Рио Сава Експлорејшн обећали да ће у току јучерашњег дана одговорити бар на нека питања Данаса, јер компанија још није заузела став о последњим дешавањима, одговори нам нису стигли. Питали смо како компанија реагује на одлуку Владе о укидању Просторног плана специјалне намене и свих дозвола и решења датих Рио Сава Екплорејшн, колико је до сада компанија уложила у истраживање руде и припрему пројекта, да ли ће тужити Републику Србију за надокнаду штете и изгубљену добит? Питали смо и шта ће бити са откупљеним имањима, отвореним бушотинама и како коментаришу изјаву премијерке да Рио Тинто није пружио све информације о пројекту ни грађанима ни Влади Србије?

Рио Тинто разматра правни основ одлуке Владе

Рио Сава Екплорејшн јуче је издала саопштење за јавност у коме се наводи да је компанија изузетно забринута због изјаве премијерке Србије Ане Брнабић да је укинут

просторни план за пројекат „Јадар“, као и да се поништавају сви управни акти у вези са пројектом. У саопштењу се наводи да је та компанија током рада на пројекту „Јадар“ увек поштовала законе Србије, као и да у централи компаније, Рио Тинто, разматрају „правне основе за доношење ове одлуке и импликације које она може имати на наше активности и наше људе у Србији“.

Пад акција после одлуке Владе

Вредност деоница енглеско-аустралијске рударске компаније Рио Тинто пале су јуче после одлуке Србије да повуче дозволе за истраживање литијума због забринутости око животне средине, преноси Бета. Акције Рио Тинта завршиле су јучерашње трговање на Аустралијској берзи падом од 4,1 одсто после губитка од чак 5,1 одсто током дана. То је најгори пад од августа 2021, пренела је агенција Ројтерс. Иначе, референтни индекс аустралијске берзе јуче је завршио дан падом од 2,3 одсто.

(Данас)